

BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI DOĞRULTUSUNDA YURT İÇİNE NAKİT GİRİŞİNE VE YURT DIŞINA NAKİT ÇIKIŞINA İLİŞKİN ESASLAR

PRINCIPLES FOR CASH INPUT AND CASH OUTPUT ABROAD BY INDIVIDUAL APPLICATION
DECISIONS

Hakemli Makale
Bahar KÜPE*

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	257
I. YURT İÇİNE NAKİT GİRİŞİNİ VE YURT DIŞINA NAKİT ÇIKIŞINI DÜZENLEYEN MEVZUAT	260
A. YURT İÇİNE NAKİT GİRİŞİ	261
B. YURT DIŞINA NAKİT ÇIKIŞI	264
II. YURT İÇİNE NAKİT GİRİŞİNE VE YURT DIŞINA NAKİT ÇIKIŞINA İLİŞKİN ÖRNEK BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI.....	267
A. MOHAMED KASHET VE DİĞERLERİ KARARI.....	268
B. ANWAR MOHAMMED TAREEF ZAİD KARARI.....	273
C. ORHAN GÜREL BAŞVURUSU	275
SONUÇ	278
KAYNAKÇA.....	280

ÖZ

Bankacılık sistemi dışında gerçekleşen ve yolcu beraberinde ülkemizden çıkarılan veya ülkemize getirilen nakdin¹ giriş ve çıkışına ilişkin usul ve esaslar Türk parasının kıymetini koruma hakkında mevzuat

DOI: 10.32957/hacettepehdf.706216

Makalenin Geliş Tarihi: 21.03.2020

Makalenin Kabul Tarihi: 16.02.2021

* Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

E-posta: bahar.godekmerdan@atauni.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5470-9723.

Bu makalenin yazım sürecinde Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduğumu beyan ederim.

¹ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü'nün 79592197. 305. 21. 03 sayılı 2013/1 No'lu Genelgesine göre nakit: "*Türk Parası, yabancı paralar ve bunlarla ödemeyi sağlayan;*

ile suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi hakkında mevzuatta düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra ülkeye döviz girişi ve ülkeden döviz çıkışı konuları, özellikle mülkiyet hakkını koruma ve kara para aklamayı önleme açısından uluslararası sözleşmelerle de irtibatlı bulunmaktadır. Çalışmamızda yurt içine nakit girişine ve yurt dışına nakit çıkışına ilişkin usul ve esasları, gerek ulusal gerek uluslararası düzenlemeleri temel alarak, Anayasa Mahkemesinin yakın tarihlerde konuya ilişkin vermiş olduğu Mohamed Kashet ve Diğerleri kararı², Anwar Mohammed Tareef Zaid kararı³ ve Orhan Gürel başvurusunu⁴ inceleyerek ortaya koymayı amaçlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: Gümrük, Döviz, Mülkiyet Hakkı, İdari Para Cezası, Bireysel Başvuru

ABSTRACT

The procedures and principles regarding the entry and exit of the cash which are brought with from our country or brought to our country that outside the banking system are regulated by the legislation on protecting the value of Turkish money and legislation on preventing the laundering of crime revenues. In addition, issues that foreign currency entry into the country and currency outflow in the country are also linked to international conventions, particularly protecting property rights and preventing money laundering. In our study, we aim to put the principles that foreign currency entry into the country based on both national and international regulations, have been revealed by examining the Mohamed Kashet and Others decision, Anwar Mohammed Tareef Zaid decision and Orhan Gurel application.

Keywords: Customs, Foreign Currency, Property Rights, Administrative Fines, Individual Application.

bono, poliçe ve çekler ile seyahat çekleri, posta çekleri, yurt içinde veya yurt dışında yerleşik kuruluşlarca verilen ödeme emri vb. belgeler” olarak tanımlanmaktadır.

² Anayasa Mahkemesi, 2015/17659, 20.6.2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr> (erişim tarihi: 21.12.2020).

³ Anayasa Mahkemesi, 2016/78974, 3.7.2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr> (erişim tarihi: 21.12.2020).

⁴ Anayasa Mahkemesi, 2015/15358, 24/5/2018, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr> (erişim tarihi: 21.12.2020).

GİRİŞ

Türkiye 2019 yılının ilk altı ayında yaklaşık yirmi beş milyon yabancıyı ağırlamış olmakla beraber, Türkiye'den yurt dışına çıkış yapan kişi sayısı ise yaklaşık beş milyondur⁵.

Yabancıların ülkeye kabulüyle ilgili, devletlerin bir takım şartlar belirleme, sınır koyma ve düzenleme yapma serbestisi bulunmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki devletlere tanınmış bu yetki mutlak bir yetki değildir⁶. Zira temel uluslararası hukuk normları ve uluslararası antlaşmalarla, devletlere tanınan bu serbestliğe bir takım sınırlamalar getirilebilmektedir. Yabancılar ancak makul sebeplerle ülkeye kabul edilmeyebilirler⁷. Yabancıların ülkeye girişi, kanunlarla önceden belirlenmiş olmakla birlikte güvenlik gerekçesi ile her zaman sınırlandırılabilir⁸. Nitekim yabancıların, sınırın düzenini bozan veya tehlikeye sokan eylemlerinin önlenmesi, bunların ortaya çıkarılması, sona erdirilmesi ve sınırdan geçiş şartlarına sahip olmayan kişilerin ülkeye giriş, ülkeden geçiş ve ülkeden çıkışlarının durdurulması amacıyla sınır kapılarında sınır kontrolleri yapılmaktadır⁹.

Hem yabancıların hem de Türk vatandaşlarının ülkeye girişlerinde veya ülkeden çıkışlarında uyması gereken kurallar bulunmaktadır. Yabancılar kural olarak vize alıp, pasaport veya pasaport yerine geçen ve usulüne uygun düzenlenmiş bir belge göstererek belirlenen sınır kapılarından geçmek zorundadır¹⁰. Türk vatandaşları da ülkeye giriş-çıkış yaparken sınır kapılarını kullanmak zorundadır. Sınır kapılarından geçişte ise bir takım sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir. Bu muhtemel sorunlardan bir tanesi de

⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü kaynaklı istatistik verileri için bkz. http://www.tuik.gov.tr/pretablo.do?alt_id=1072 (erişim tarihi: 21.12.2019).

⁶ ÇELİKEL Aysel/ GELGEL (ÖZTEKİN) Günseli, **Yabancılar Hukuku**, 24. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul 2018, s. 73.

⁷ ÇELİKEL/ GELGEL (ÖZTEKİN), 2018, s. 73, dpn. 83; DOĞAN Vahit, **Türk Yabancılar Hukuku**, 4. Baskı, Ankara 2019, s. 46.

⁸ ALTUĞ Yılmaz, **Yabancıların Hukuki Durumu**, İÜ Yayınları, İstanbul 1971, s. 98.

⁹ **Avrupa Birliği Dış Sınır Kontrolleri El Kitabı**, Sınır Polisi İçin Eğitim Sistemini Geliştirme Projesi, İçişleri Bakanlığı Entegre Sınır Yönetimi Proje Uygulama Müdürlüğü Yayını, Ankara 2007, s. 10.

¹⁰ ÇELİKEL/ GELGEL (ÖZTEKİN), 2018, s. 73; ÇİÇEKLİ Bülent, **Yabancılar ve Mülteci Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s. 75; ASAR, Aydoğan, **Yabancılar Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 41.

beraberinde belli miktardan fazla döviz bulundurulması halinde kişilere uygulanacak idari yaptırımdır.

İster Türk vatandaşı olsun ister yabancı olsun, ülkeye giriş esnasında veya ülkeden çıkış sırasında yanında nakit para bulundurmanın, gümrük kontrollerinde ne tür bir uygulama ile karşılaşacağı yolcular tarafından bilinmelidir. Bu nedenle konu yürütmenin çeşitli kaynaklarında düzenlenmiştir. Biz de mevzuattaki hükümleri derleyerek ve konuya ilişkin mahkeme kararlarını odak alınarak konuyu incelemiş bulunmaktayız. Bu süreçte tespit ettiğimiz önemli hususları incelemiş bulunmaktayız.

Ülkesel egemenlik ilkesinin bir yansıması olarak, devletin ülkesinde bulunan kişiler ve şeyler üzerinde hâkimiyet yetkisi bulunduğunu belirtmiştik. Devletin, yabancıları da kapsayan bu hâkimiyet yetkisi, özellikle yabancıların ülkeye girişinde etkisini daha çok hissettirmektedir¹¹. Zira devletin ülkeye giriş yapmak isteyen yabancıyı ülkeye kabul zorunluluğu bulunmadığı gibi yabancılara özel kurallar uygulama özgürlüğü de bulunmaktadır.

Ülkeye giriş, kural olarak hem vatandaş hem de yabancılar açısından Pasaport Kanunu¹² ile düzenlenmektedir¹³. Türk vatandaşları ve yabancılar Cumhurbaşkanınca¹⁴ tayin olunan yolcu giriş-çıkış kapılarından Türkiye'ye giriş-çıkış yapabilirler¹⁵. Yolcu giriş-çıkış kapılarının yanı sıra bir de eşya ve araç giriş-çıkışının yapıldığı gümrük kapıları bulunmaktadır. Türk Gümrük Bölgesine giriş-çıkış, gümrük kapılarından yapılmaktadır¹⁶. Gümrük kapılarının açılışında ise İçişleri Bakanlığının görüşü

¹¹ HACKWORTH Green Haywood, **Digest Of International Law**, v. III, 1942, p. 549; ÇİÇEKLİ, 2014, s. 75.

¹² Kanun Numarası: 5682, Kabul Tarihi: 15.7.1950, RG 24.7.1950-7564.

¹³ Pasaport Kanununun birçok hükmü (4, 5/1, 5/2, 6, 7,8, 9, 10, 11, 24, 2526, 28, 29, 32, 33, 34/1-c.2, 35, 36, 38, ek madde 5) Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Kanun Numarası: 6458 Kabul Tarihi: 4.4.2013, RG 11.4.2013-28615.) ile yürürlükten kaldırılmış olsa dahi ülkeye girişi ve ülkeden çıkışı, Pasaport Kanununun halen yürürlükte olan hükümleri düzenlemektedir.

¹⁴ Sınır kapısı açma yetkisi, 2.7.2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 23. maddesiyle Cumhurbaşkanına verilmeden evvel Bakanlar Kuruluna aitti. İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu sınır kapısı açmaktaydı. RG 7.7. 2018-30471.

¹⁵ Hava, deniz, kara ve demiryolları sınır kapılarının güncel listesi için bkz. [https:// www.egm.gov.tr/hudut-kapilari/hava-hudut-kapilari](https://www.egm.gov.tr/hudut-kapilari/hava-hudut-kapilari) (erişim tarihi: 21.12.2019).

¹⁶ Gümrük Kanununun 33. maddesine göre: “Türkiye Gümrük Bölgesinin giriş noktalarındaki gümrük kapıları ile içeride bulunan gümrük kapıları arasında belirli yolların takip edilmesi zorunludur. Giriş

alınmaktadır. Gümrük Kanunu¹⁷ çerçevesinde eşya ve araç giriş-çıkışının yapıldığı gümrük kapılarından ise yolcu giriş-çıkışı yapılmamaktadır¹⁸.

Gümrük ve diğer işlemlerin yapılabilmesi için polis makamlarınca giriş veya çıkış işlemlerinin bitirilmesi şarttır. Açıklanan şekilde açılan ve işletilen yolcu giriş-çıkış kapılarında, vatandaş ve yabancı ayrımı yapılmaksızın, giriş-çıkış ve kontrol işlemleri yerine getirilmektedir. Kuryelerin, seyahat edilen taşıtların veya yolcu beraberli transfer edilen nakdin takibi ve kontrolü ile nakitlerin yasadışı yollarla transferinin önlenmesi ve gerektiğinde kayıt altına alınması işlemleri gümrük idarelerinin sorumluluğundadır.

Devletin gümrük kapılarında yaptığı kontroller büyük oranda mülkiyet hakkı ile bağlantılıdır. Hatta Anayasa Mahkemesinin konuyla alakalı bireysel başvurularda vermiş olduğu kararlarında da görüleceği üzere, bu kontroller her ne kadar mülkiyet hakkına müdahale gibi gözükse de devlet bunu yaparken meşru bir amaç gütmektedir. Bu amaç, kara paranın aklanması, uyuşturucu kaçakçılığı, terörizmin finansmanı veya organize suçlar ile vergi kaçakçılığı ya da diğer ciddi mali suçların işlenmesi için büyük miktarda nakit kullanılabilmesi dikkate alındığında, yurt içi ve yurt dışına nakit para alış-verişini ve bu kapsamda dövizin sınır ötesine çıkarılmasını takip etmek ve denetlemektir. Kaldı ki bu izleme ve denetleme, Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin¹⁹ de bir gereğidir. Öyle ki Sözleşme “*Taraf Devletler, meşru sermayenin dolaşımını herhangi bir şekilde engellemeksizin, bilginin yerinde kullanımını temin etmek kaydıyla, nakdin ve parasal değeri haiz her türlü evrakın sınırlar içindeki dolaşımının denetlenmesi ve izlenmesi için makul önlemlerin uygulanmasını göz önüne alacaklardır.*

ve çıkış kapıları ile bunları birbirine bağlayan yollar ve hava taşıtlarının Türkiye Gümrük Bölgesinde inebilecekları gümrük işlemi yapılan havalimanları ilgili kamu kuruluşlarının görüşleri alınarak, Müsteşarlıkça tespit edilerek Resmi Gazete’ de yayımlanır. Genel hizmete açık demiryolları gümrük yolu sayılır.”

¹⁷ Kanun Numarası: 4458, Kabul Tarihi: 27.10.1999, RG 4.11.1999/23866.

¹⁸ Her bir sınır kapısının bulunduğu yerde, bir gümrük kapısı da bulunur. Ancak her bir gümrük kapısının olduğu yerde bir sınır kapısı bulunmayabilir. Gümrük işlemlerinin yapıldığı bu kapılar, Gümrük ve Muhafaza Müdürlüklerine bağlı olarak Gümrük Müdürlüğü adı ile görev yapmaktadırlar. Örneğin, Ambarlı Gümrük Müdürlüğü, İstanbul Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne bağlı olarak hizmet verir ve burada sınır kapısı yoktur.

¹⁹ 15 Kasım 2000’de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Sözleşmeyi Türkiye, 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı Kanun ile kabul etmiştir. RG 18.03.2003/25052.

Bu tür önlemler kişi ve kuruluşların önemli miktarda nakdin ve parasal değeri haiz her türlü evrakın sınır ötesi nakline ilişkin bildirimde bulunmaları zorunluluğunu içerebilir” düzenlemesi ile kara para aklamayla mücadele önlemi alırken, taraf devletlere izleme ve denetim yükümü yüklemektedir (m. 7/2).

Diğer taraftan aynı Sözleşme, taraf devletlere, suçlardan elde edilen gelir veya değeri bunlara tekabül eden malvarlığı ile suçlarda kullanılmış veya kullanılması amaçlanan malvarlığı, malzeme ve araçların müsaderesinin sağlanması için gerekli tedbirleri alma yükümünü de yüklemektedir (m. 12).

Nakit kontrolleri ile ilgili gümrük giriş-çıkış noktalarında uyulması gereken usul ve esaslar aşağıda ayrıntısı açıklanmış akabinde Anayasa Mahkemesinin konu ile alakalı bireysel başvuru kararları incelenmiştir.

I. YURT İÇİNE NAKİT GİRİŞİNİ VE YURT DIŞINA NAKİT ÇIKIŞINI DÜZENLEYEN MEVZUAT

Yurt içine döviz sokmaya veya yurt dışına döviz çıkarmaya ilişkin ilk esas, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun’un²⁰ (TPKKHK) 1. madde hükmü ile belirlenmektedir. Hükme göre kambiyo, para, hisse veya tahvil alım ve satımının ve bunlar ile kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan üretilen ya da bunları içeren her türlü eşya ve kıymetlerin ve ticari senetlerle ödemeyi temine yarayan her türlü araç ve belgenin ülkeden ihracı veya ülkeye ithalinin düzenlenmesine ve sınırlandırılmasına ve Türk parasının kıymetinin korunması için kararlar almaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Kanunun Cumhurbaşkanıya yetki vermeden önceki halinde karar alma yetkisi Bakanlar Kuruluna aitti ve Bakanlar Kurulunun Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararı²¹ ile Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2008-32/34 sayılı Tebliği²² ve Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü’nün, Gümrüklerde

²⁰ Kanun Numarası: 1567, Kabul Tarihi: 20.2.1930, RG 25.2.1930 -1433.

²¹ RG 11.8.1989 -20249. Bundan sonra metin içerisinde 32 sayılı Karar olarak kullanılacaktır.

²² RG 28.02.2008-26801.

Nakit Kontrolleri konulu Genelgesi²³ bugün, konu hakkındaki en güncel düzenlemeleri ihtiva etmektedir²⁴.

Esas olarak, yurda döviz ithali ve yurttan döviz ihracı serbest olmakla birlikte (32 sayılı Karar m. 4), yurt içine nakit girişi ile yurt dışına nakit çıkışı farklı esaslara dayandığı için biz de bu ayırım doğrultusunda inceleme yapmayı uygun bulmaktayız.

A. YURT İÇİNE NAKİT GİRİŞİ

Yurt içine nakit girişi ve yurt dışına nakit çıkışı hakkındaki bu çalışmanın ilham noktası, Gümrükler Genel Müdürlüğünün yayımlamış olduğu yolcu rehberinde²⁵ yolcuların sınırsız miktardaki Türk parası ve dövizini beraberlerinde Türkiye'ye getirebilecekleri; Kültür ve Turizm Bakanlığının resmi internet sitesinde²⁶ de benzer şekilde “Yolcular beraberinde ne kadar Türk Lirası, döviz yurda getirebilirler, yurtdışına ne kadar götürebilirler?” sorusuna cevaben, yolcuların, sınırsız miktarda Türk Parasını ve dövizini beraberlerinde Türkiye'ye getirebilecekleri belirtilmesine rağmen yurt içine nakit döviz sokulmasına ilişkin bir kararın Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru konusu yapılması olmuştur. Zira sorulması gereken soru eğer yurt içine nakit döviz girişi serbestse Mohammed Kashet ve Diğerleri başvurusuna konu kararda neden yurt içine nakit döviz sokmaya çalışan kişiler idari para cezası ile cezalandırılmışlardır?

Baştan belirtmek gerekir ki, kural yurt içine nakit döviz girişinin serbest olması olmakla birlikte, bu kuralın birçok istisnası mevcuttur.

TPKKHK'un 1. maddesinde belirtilen kambiyo, para, hisse veya tahvil alım ve satımının ve bunlar ile kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan üretilen ya da bunları içeren her türlü eşya ve kıymetlerin ve ticari senetlerle ödemeyi temine yarayan

²³ Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğünün 87375112-010.06.99 sayılı Gümrüklerde Nakit Kontrolleri Genelgesi bundan sonra metin içerisinde Nakit Kontrol Genelgesi olarak kullanılacaktır.

²⁴ 32 sayılı Karar 1991, 2006, 2011, 2015 ve 2018 yıllarında değişikliğe uğramıştır.

²⁵ Yolcu rehberi için bkz. [http://ggm.gtb.gov.tr/data/51e93abf487c8e3dc0903f51/YOLCU%20REHBER%20B0%20\(RES%20C4%B0ML%20C4%B0\).pdf](http://ggm.gtb.gov.tr/data/51e93abf487c8e3dc0903f51/YOLCU%20REHBER%20B0%20(RES%20C4%B0ML%20C4%B0).pdf) (erişim tarihi: 28.10.2019).

²⁶ <https://tanitma.ktb.gov.tr/TR-22885/yolcular-beraberinde-ne-kadar-turk-lirasi-doviz-yurda-g-.html> (erişim tarihi: 28.10.2019).

her türlü araç ve belgenin izinsiz olarak yurttan çıkarılması veya yurda sokulması mahiyetinde ise 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümlerine göre suç veya kabahat oluşturmadığı takdirde kişi; eşya ve kıymetlerin rayiç bedeli kadar, teşebbüs halinde bu bedelin yarısı kadar idarî para cezası ile cezalandırılır.

O halde yurt içine kambiyo, para, hisse veya tahvil alım ve satımının ve bunlar ile kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan üretilen ya da bunları içeren her türlü eşya ve kıymetlerin ve ticari senetlerle ödemeyi temine yarayan her türlü araç ve belgeyi yurt içine sokmaya çalışan kişilerin bildirim ve izin zorunluluğu bulunmaktadır.

Diğer taraftan Türk parasının kıymetini koruma hakkında ilgili mevzuat kapsamında, yurt içine nakit girişi için uyulması gereken hususlar, Nakit Kontrol Genelgesinde de belirlenmiştir.

Bu Genelgeye göre:

Yolcuların üzerlerinde, bagajlarında veya taşıtlarında, 32 sayılı Kararın 17. maddesi kapsamında yurt dışından alınan bir krediyi veya 14. maddesi kapsamında kişisel sermaye niteliğindeki kıymetleri gümrük giriş noktalarından yurda getirmesi mümkün değildir. Bu nakit ancak bankacılık sistemi vasıtasıyla yurda getirilebilir. Dolayısıyla yurda giriş yapacak yolcuların, bankacılık sistemi dışında, yanlarında kişisel sermaye veya kredi olarak nakit getirmeleri mümkün değildir.

Bu kapsamda kişisel borçlar, armağan, hediye, bağış, çeyiz, gelin ve damadın karşı tarafa verdiği para, miras, vaset veya kalan mal ve göçmen işçilerin kendi ülkesindeki borçlarını tasfiyesine yönelik ödemeler ve göçmen varlıkları kişisel sermaye kabul edilmektedir.

Belirtildiği üzere 32 Sayılı Karar'da, kişisel sermaye hareketlerinin ve kredi temininin bankalar aracılığı ile yapılması gerektiği düzenlenmektedir. Kararın 14. madde hükmüne göre: *“Türkiye’de ve dışarıda yerleşik gerçek kişilerin, bankalar aracılığıyla kişisel sermaye hareketlerine ilişkin yurt dışından yurt içine ve yurt içinden yurt dışına yapacakları transferler serbesttir. Kişisel sermaye hareketlerinin kapsamı Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir.”* Aynı şekilde Kararın 17. madde hükmüne göre:

“Türkiye’de yerleşik kişilerin, yurt dışından Türk lirası kredi temin etmeleri serbesttir. Temin edilen kredilerin bankalar aracılığıyla kullanılması zorunludur.”

Nakit Kontrol Genelgesine göre, aksine bilgi ve belge olmaması durumunda, yolcuların, taşıdıkları nakdin kaynağına ilişkin gümrük idaresine yaptıkları beyan esastır. Yolcu beraberinde getirilen nakdin kaynağının, kredi veya kişisel sermaye olmadığı beyan edilmesi durumunda girişine izin verilir. Nakdin kaynağının, yurt dışından alınan bir kredi veya kişisel sermaye hareketi olduğunun beyan edilmesi halinde, bu durum Nakit Beyan Formu ile kayıt altına alınır, ancak nakdin girişine izin verilmez. O halde yolcu beyanına öncelik verilerek, beraberinde getirdiği nakdin, kredi veya kişisel sermaye niteliğinde olmadığını beyan etmesi durumunda girişine izin verilecektir.

Yurt dışından temin edilen krediler ve kişisel sermaye niteliğindeki kıymetler hariç olmak üzere, mal ve hizmet ihracat bedeli, transit ticarete ilişkin kazançlar ile yabancı sermaye bedeli veya bankacılık sistemi vasıtasıyla getirilenler hariç olmak üzere diğer kaynaklardan temin edilen nakdin gümrük giriş noktalarından yurda getirilmesi serbesttir. Bu nakit, Nakit Beyan Formu ile gümrük idaresine beyan edilebilir. Nakdin beyan edilmesi ise zorunlu değildir ve yolcular beyana zorlanamaz. gümrük memurları tarafından, yolcudan nakdin miktarı ve kaynağına ilişkin açıklama talep edilebilir. Gümrük memurlarının talep etmeleri halinde, yolcuların getirdikleri nakdi, Nakit Beyan Formu ile gümrük idaresine beyan etmeleri mümkündür. Yolcu tarafından yapılan beyanın doğru olup olmadığı ise gümrük idaresince gerçekleştirilecek kontrol suretiyle tespit edilmektedir²⁷.

Şayet beyanın doğru yapılmadığı gümrük memurlarınca tespit edilirse, fiil ayrıca bir suç veya kabahat teşkil etmiyorsa, idari para cezası ile cezalandırılmaktadır²⁸.

²⁷ Açıklamanın doğru yapılmadığının tespiti halinde tutanak tutularak en az iki memur tarafından imzalanıp MASAK’a bildirilir. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanuna (Kanun Numarası: 5549, Kabul Tarihi: 11.10.2006, RG 18.10.2006-26323) istinaden istenilen açıklamanın eksik yapıldığının veya hiç yapılmadığının anlaşılması halinde 2.500 TL’yi aşan farklar için aynı Kanununun 16. maddesi gereğince gümrük idaresi tarafından, açıklanmayan miktarın yüzde 10’u tutarında idari para cezası kesilir ve söz konusu nakit muhafaza altına alınır.

²⁸ Gümrük idaresine yapılacak açıklama başlıklı 16. madde hükmüne göre: (1) *Türk parası, döviz veya bunlarla ödemeyi sağlayan belgeleri yurt dışına çıkararak veya yurda getiren yolcular, gümrük idaresinin talebi üzerine bunlarla ilgili olarak tam ve doğru açıklama yapmakla mükelleftir.*

Mevzuatla yasaklanan kıymetlerin yurt içine sokulmaya çalışıldığının tespiti halinde ise kişi, eşya ve kıymetlerin rayiç bedeli kadar, teşebbüs halinde ise bu bedelin yarısı kadar idari para cezası ile cezalandırılmaktadır (TPKKHK m. 3/2). Kabahatin konusunu yabancı para oluşturması halinde ise idari para cezasının hesaplanmasında, fiilin işlendiği tarih itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının bu paraya ilişkin döviz satış kuru esas alınmaktadır (TPKKHK m. 3/7).

Nihayetinde bildirim yükümlülüğüne uyulmamasının idari cezası Nakit Kontrol Genelgesine göre belirlenmekteyken, yurt içine sokulması yasak kıymetlerin yurt içine sokulmaya çalışılmasına bağlanan yaptırımın TPKKHK’da düzenlendiği görülmektedir.

B. YURT DIŞINA NAKİT ÇIKIŞI

Yurt dışına nakit çıkışıyla ilgili esaslar, yurt içine nakit girişinde olduğu gibi TPKKHK, 32 Sayılı Karar ve Nakit Kontrol Genelgesi ile düzenlenmektedir.

Ancak yurt içine nakit girişi ile yurt dışına nakit çıkışı arasında bir takım farklılıklar da bulunmaktadır. İki mevzu hakkındaki düzenlemeler arasında göze çarpan ilk fark, yurt dışına nakit çıkışlarında belirli bir miktar sınırının öngörülmüş olmasıdır. 32 Sayılı Karara göre bu sınır, yurt dışına çıkarılacak paranın Türk Lirası veya döviz olmasına göre farklılık göstermektedir. Öngörülen sınır Türk parası ve Türk parası ile ödemeyi sağlayan belgelerde 25 Bin Türk Lirası (3/d) iken, döviz cinsinde 10 Bin Avro’dur. Bu nedenle 25 Bin Türk Lirasını ve 10 Bin Avro veya eşitini aşan efektifin yurt dışına çıkarılması Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar dâhilinde yapılmaktadır (4/f).

Yurt dışına para çıkışını düzenleyen 32 sayılı Kararın en güncel hali bahsedilen şekilde olmakla beraber, zaman zaman değişiklikler yapılarak yurt dışına çıkarılacak döviz sınırının arttırıldığı görülmektedir. Hükmün bu değişikliklerden önceki ilk halinde,

(2) Yetkililerce talep edildiği halde herhangi bir açıklama yapılmaması veya yanlış ya da yanıltıcı açıklama yapılması halinde, yolcu beraberindeki değerler gümrük idaresi tarafından muhafaza altına alınır. Gümrük idaresince, açıklamada bulunmayan yolculara taşıdıkları değer, tutar konusunda gerçeğe aykırı açıklamada bulunan yolculara ise taşıdıkları değer ile açıkladıkları değer arasındaki farkın onda biri kadar idari para cezası kesilir. Ayrıca durum şüpheli sayılarak Başkanlığa bildirilmekle birlikte ilgili diğer mercilere de intikal ettirilir. Bin beş yüz Yeni Türk Lirasına kadar olan farklar için bu fıkra hükmü uygulanmaz.

yurt dışına döviz çıkışlarında 3 Bin ABD Doları veya eşiti kadar efektif sınırlaması olduğu görülmektedir²⁹. Bahsi geçen düzenleme, “Türkiye’de yerleşik kişiler yurt dışına çıkışlarında, beraberlerinde 3 Bin ABD Doları veya eşitine kadar döviz çıkarabilirler. Bu miktarın üzerinde döviz çıkarılabilmemesi, ancak kendilerine bankalarca döviz verildiğinin tevsiki kaydıyla mümkündür. Dışarıda yerleşik kişiler ile Türkiye’de yerleşik sayılmakla birlikte yurt dışında çalışan Türk uyruklu kişiler, yurda girişlerinde beyan etmiş olmak kaydıyla, 3 Bin ABD Doları veya eşitini aşan miktarlardaki dövizlerini beraberlerinde yurt dışına serbestçe çıkarabilirler” şeklindedir.

Düzenleme bu haliyle Türkiye’de yerleşik kişilerin, dışarıda yerleşik kişilerin ve Türkiye’de yerleşik sayılmakla birlikte yurt dışında çalışan Türk vatandaşı kişilerin yurt dışına para çıkarmasını kapsamaktadır.

32 sayılı Karar’da 1991 yılında yapılan değişiklikle³⁰ yolcular 5 bin ABD Doları veya eşitine kadar efektifi beraberinde yurtdışına çıkarabilirler düzenlemesi getirilerek, “yolcu” kavramı kullanılmış ve böylece, hem yabancılar hem de yerleşim yeri Türkiye’de olmayan kişiler için ortak bir ibare kullanılması isabetli olarak tercih edilmiştir. 32 sayılı Kararın 2/d madde hükmünde, yolcu, geçerli pasaport veya pasaport yerini tutan belgeler taşıyan ve Türkiye’ye girmek veya Türkiye’den çıkmak üzere tespit edilen giriş-çıkış kapılarına gelen kişi olarak tanımlanmaktadır³¹. Dolayısıyla yerleşim yeri ve uyruğa bağlı olarak yapılan ayırımın, kaldırıldığı görülmektedir.

Yukarıdaki düzenlemelerden anlaşıldığı üzere, 10 bin Avro veya eşiti olarak tespit edilmiş belirli bir miktar paranın altındaki yurt dışı çıkışlarında herhangi bir beyan

²⁹ Bahsi geçen düzenleme, 32 Sayılı Kararın 11.8.1989 tarihli ve 20249 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ilk haline göredir.

³⁰ 20.6.1991 tarihli 20907 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 12.6.1991 tarihli ve 91/1935 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 32 Sayılı Kararın ilgili kısmı değiştirilmiştir.

³¹ Dışişleri Bakanlığı yolcuyu şu şekilde tanımlanmaktadır: “Ticaret, memuriyet, tahsil, ziyaret, tedavi veya turizm gibi herhangi bir amaçla kısa veya uzun bir süre kalmak üzere, yabancı bir ülkeden karayolu, demiryolu, deniz veya hava yollarından biriyle Türkiye Gümrük Bölgesine gelen, yabancı bir ülkede oturan Türkler ve yabancılar ile herhangi bir amaç ile gittikleri yabancı ülkeden kesin veya geçici olarak dönen, Türkiye’de oturan Türkler ve yabancılar ile Türkiye’den aynı amaçlarla ve aynı yollarla yabancı bir ülkeye giden benzeri Türk ve yabancılarıdır.” http://www.mfa.gov.tr/turkiye_ye-ait-gumruk-bilgileri.tr.mfa (erişim tarihi: 28.10.2019).

zorunluluğu öngörülmemiştir. Ancak ülkeden çıkarılacak nakit döviz, 10 bin Avro veya eşiti olarak tespit edilmiş miktarı aştığı takdirde gümrük idarelerine nakit beyan formu³² doldurularak bilgi verilmesi zorunludur. Beyanda bulunulmaması veya yanlış ya da yanıltıcı beyanda bulunulması halinde söz konusu değerler gümrük idarelerince muhafaza altına alınmakta ve durum şüpheli kabul edilerek Mali Suçlar Araştırma Kurulu Başkanlığına bildirilmektedir. Ayrıca konu, TPKKHK uyarınca Cumhuriyet Savcılığına bildirilip ve alınacak talimata göre hareket edilmektedir (m. 3/1).

Yurt içine nakit döviz girişi ile yurt dışına nakit döviz çıkışı arasında fark yaratacak şekilde düzenleme yapılmasının nedeni ise anlaşılamamaktadır. Avrupa Birliğine giriş yaparken veya Avrupa Birliğinden ayrılırken nakit beyanında bulunma zorunluluğu, Avrupa Birliğinin kara para aklanmasına ve terörist faaliyetlerin finansmanına karşı mücadele stratejisinin bir parçasıdır. Avrupa Birliği ülkelerine girişte veya Avrupa Birliği ülkelerinden çıkışta yanında 10 bin Avro ya da diğer para birimlerinde bu paraya denk bir tutar veya daha fazla nakit bulunduran kişiler bir form doldurarak bildirimde bulunmak zorundadır³³. Ancak Türk gümrük mevzuatında yurt içine nakit girişi ile ilgili herhangi bir sınırlamaya rastlanmamıştır.

Nakit kontrol genelgesinde yurt dışına nakit çıkarılmasına ilişkin parasal sınır yanında bazı kıymetlerin de yalnızca bankacılık sistemi vasıtasıyla yurt dışına aktarılabilmesi belirtilmektedir³⁴.

³² Nakit beyan formu elektronik ortamda doldurulmakla birlikte bu formda kimlik bilgilerinin yanı sıra beyan edilen nakidin miktarı ve ihracat, sermaye bedeli, transit ticaret gibi nakdin geliş sebebine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

³³ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/docs/body/tr_declaration_form.pdf (erişim tarihi: 28.10.2019).

³⁴ Yalnızca bankacılık sistemi vasıtasıyla yurt dışına çıkarılabilecek kıymetler şunlardır: a) 32 sayılı Kararın 13. maddesi kapsamında yurt dışına çıkarılacak yerli sermaye (Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışında yatırım yapmak veya ticari faaliyette bulunmak amacıyla kurdukları şirketler, katıldıkları ortaklıklara ve açacakları şubelere nakdi sermaye),

b) 32 sayılı Kararın 14 üncü maddesi kapsamında, kişisel sermaye niteliğindeki kişisel borçlar, armağan, hediye, bağış, çeyiz, gelin ve güveyin karşı tarafa verdiği para, miras, veraset veya kalan mal ve göçmen işçilerin kendi ülkesindeki borçlarını tasfiyesine yönelik ödemeler ve göçmenlerin varlıkları gibi nakit,

c) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın Sermaye Hareketleri Genelgesi’nin 2.5. No’lu bölümü kapsamında yurt dışına verilecek krediler (Türkiye’de yerleşik kişilerce yurt dışında pay sahibi olduğu ortaklıklara, yurt dışındaki ana şirkete ve grup şirketlerine verilecek döviz veya Türk Lirası kredileri),

II. YURT İÇİNE NAKİT GİRİŞİNE VE YURT DIŞINA NAKİT ÇIKIŞINA İLİŞKİN ÖRNEK BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI

Herkes, Anayasa'da tanınan temel hak ve özgürlüklerin yanı sıra, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi³⁵ ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerdeki haklardan birinin ya da bir kaçının kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

İnceleme konusu yaptığımız aşağıdaki kararlar bakımından özetle:

Mohamed Kashet ve Diğerleri kararında başvuru, yurt içine bildirimsiz döviz sokulmasına teşebbüs edilmesi kabahatinden ötürü idari para cezası verilmesi nedeniyle, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla, Anayasa Mahkemesine başvurmuşlardır. Anwar Mohammed Tareef Zaid kararında ise başvuru konusu, yurt dışına nakit döviz çıkarmaya teşebbüs kabahatinden ötürü verilen idari para cezasının iptaline rağmen, peşin olarak ödenen tutarın faizinin ve kur kaybının ödenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Anayasa Mahkemesinin her iki kararda da mülkiyet hakkının ihlaline kararı vermesi dolayısıyla kararlar önem arz etmektedir. Bu kararlara göre daha eski olan Orhan Gürel başvurusu ise bildirim ve izin koşuluna uymaksızın, yurt dışına döviz çıkarılması kabahatinden dolayı idari para cezası verilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru konusu olmuştur. Ancak Anayasa Mahkemesi aynı esasları uygulamasına

ç) Dışarıda yerleşik kişilerin, (yurt dışındaki yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları dâhil) sermaye piyasası mevzuatına göre yetkili bulunan bankalar ve aracı kurumlar vasıtası ile satın alacakları, satacakları her türlü menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarını ve bu kıymetler ve araçlara ait gelirler ile bunların satış bedelleri,

d) Türkiye'de yerleşik kişilerin; bankalar ve sermaye piyasası mevzuatına göre yetkili bulunan aracı kurumlar vasıtasıyla yurt dışındaki mali piyasalarda işlem gören menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının alışı bedelleri,

e) Dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye'de satın aldıkları veya sahip oldukları gayrimenkul ve gayrimenkule bağlı aynı hakların gelirleri ve satış bedelleri,

f) Türkiye'de yerleşik kişilerce yurtdışında gayrimenkul ve gayrimenkule bağlı aynı hakların alışı bedelleri, gümrük çıkışı noktalarından çıkarılamaz. Bu kapsamdaki nakit ancak bankacılık sistemi vasıtasıyla çıkarılabilir.

³⁵ RG 19.03.1954-8662. Türkiye Sözleşmeyi, 04.11.1950 tarihinde imzalamış ve 10.03.1954 tarih ve 6366 sayılı Kanun ile onaylamıştır.

rağmen, diğer iki karardan farklı olarak Orhan Gürel başvurusunda mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

A. MOHAMED KASHET VE DİĞERLERİ KARARI

Mohamed Kashet ve Diğerleri kararı, yabancı bir kişinin, izinsiz olarak yurt içine nakit döviz sokmaya teşebbüs etmesine dayalı olarak almış olduğu idari para cezasının, mülkiyet hakkı gibi temel bir hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine yapılmış olduğu başvuru sonucu verilmiş bir karardır.

Karara konu olay şu şekilde özetlenebilir:

Suriye uyruklu başvuruçular, Mersin Serbest Bölgesinde faaliyet gösteren A. Otomotiv Yedek Parça Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'nin ortaklarıdır. Bu şirketin 3 milyon TL değerindeki 6 bin hissesi, başvuruçulardan Mohamed Kashet ve Z.A.' ya ait iken bu kişiler tarafından bazı hisselerin satış işlemleri yapılmıştır. Buna göre;

i. Başvuruçu Mohamed Kashet 480 hissesini, 240 bin TL karşılığında Zakwan Habbal'a, 840 hissesini 420 bin TL karşılığında Tamam Habbal'a, 840 hissesini 420 bin TL karşılığında M.H.'ye,

ii. Şirket ortaklarından Z.A. 960 hissesini 480 bin TL karşılığında Riad Habbal'a, 840 hissesini 420 bin TL karşılığında Ziad Habbal'a, 360 hissesini 180 bin TL karşılığında Zakwan Habbal'a satmış, bu satış işlemleri 6/11/2014 tarihli Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanmıştır.

Mersin Serbest Bölge Gümrük Müdürlüğü Gümrük Muhafaza Bölge Amirliği personeli tarafından 20/10/2014 tarihinde yapılan çıkış kontrolleri sırasında araç çıkış kapısına gelen aracın bagajında iki adet çanta içerisinde 630 bin Amerikan Doları ve yaklaşık 11 bin TL nakit para bulunmuştur. Araç içerisinde başvuruçulardan Moslem Alhabbal ve Wael Alhabbal ile B.A., KA. ve A.Y.S. bulunmaktadır. Araçta bulunanlar bu paranın A. Şirketine ait olduğunu beyan etmişlerdir.

Gümrük görevlilerince, Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının talimatıyla bu paraya el konulmuş, el koyma kararı Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararıyla onaylanmıştır.

Cumhuriyet Başsavcılığınca eylemin idari yaptırımını gerektirdiği kanaatiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucular el koyma kararının kaldırılması için Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliğine itirazda bulunmuşlardır. Sulh Ceza Hâkimliği itirazın kabulü ile el koyma kararının kaldırılmasına ve el konulan nakit paranın başvuruculara iadesine karar vermiştir.

Kararın gerekçesinde, TPKKHK kapsamında, itiraz konusu kabahatin konusunu oluşturan paranın, mülkiyetinin kamuya geçirileceğine veya müsadere edileceğine dair bir hükmün mevcut olmadığı vurgulanmıştır. Cumhuriyet Başsavcılığı, TPKKHK'un 3. maddesinin üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı fıkralarına göre kabahat işledikleri gerekçesiyle başvurucuların ayrı ayrı 715.169 TL idari para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

Başvurucular bu karara, Mersin 1. Sulh Ceza Hâkimliği nezdinde itiraz etmişlerdir. Sulh Ceza Hâkimliği konu hakkında bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Gümrük alanında uzman bilirkişinin raporunda, söz konusu nakit paranın banka aracılığıyla gönderilmesi imkânı varken çanta içinde nakit olarak Mersin Serbest Bölgesinden ülkeye sokulması sırasında yakalandığı belirtilmiştir. Bilirkişiye göre, itirazda bulunanlar söz konusu paranın yolcu beraberinde taşındığını ileri sürmüşlerse de bu kişiler ilgili mevzuatta tarif edilen yolcu tanımına uymamaktadır. Bilirkişi bu sebeple itiraza konu kararın yanlış olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir. Sulh Ceza Hâkimliği itirazın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, bilirkişi raporunun yeterli olduğuna değinilmiş ve bu rapora itibar edilerek idari yaptırımın usul ve kanuna uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Başvurucuların bu karara karşı yaptıkları itiraz da usul ve kanuna uygun olduğu, itiraz gerekçelerinin ise yerinde olmadığı belirtilerek reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucular 16/11/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır³⁶.

Başvuruculardan her birine ayrı ayrı 715.169 TL para cezası kesilmiş olmakla birlikte, tek bir olaydan dolayı gümrük makamlarına bildirilmeyen 630.000 Dolar (o zaman ki rayiçle 1.426.200 TL) tutarındaki para için toplamda bu paranın yaklaşık üç

³⁶ Başvurucular, mülkiyet, adil yargılanma, etkili başvuru hakkı ile ayrımcılık yasağının ve hukuk devleti ilkesinin ihlal edildiği iddiasını ileri sürmüşler ancak Anayasa Mahkemesi başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirme ile bağlı olmadığından, olayı yalnızca mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirmiştir.

buçuk katı oranında, 5.006.183 TL idari para cezası kesildiği görülmektedir. Her birine ayrı ayrı ceza kesilmesinin sebebini ise Kabahatler Kanununda³⁷ bulmaktayız. Zira Kabahatler Kanununun 14. madde hükmüne göre, kabahatin işlenişine birden fazla kişinin iştirak etmesi halinde, bu kişilerin her biri hakkında, fail olarak idarî para cezası verilir.

Bahsi geçen olay üzerine Anayasa Mahkemesi yurt içine izinsiz nakit döviz sokulmasına teşebbüs kabahatinden ötürü idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarının kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Mahkeme olayı ölçülülük kapsamında, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç ilke bakımından incelemiştir³⁸.

Elverişlilik, müdahalenin belirtilen kamu yararını gerçekleştirmeye elverişli olmasını ifade etmektedir. Olayda müdahaleyle, dövizin nakit olarak yurda girişinin kontrol edilmesi amaçlanmaktadır. Başvurucular her ne kadar, yurt içine nakit döviz getirmenin yasak olmadığını öne sürerek, verilen idari para cezalarının kanuna aykırı olduğunu belirtse de, TPKKHK'nun 3. maddesine göre, TPKKHK'da yazılı kıymetlerin izinsiz olarak yurttan çıkarılması veya yurda sokulması mahiyetindeki fiiller, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümlerine göre suç veya kabahat oluşturmadığı takdirde kişi, eşya ve kıymetlerin rayiç bedeli kadar, teşebbüs halinde bu bedelin yarısı kadar idarî para cezası ile cezalandırılmaktadır.

Ayrıca 32 sayılı Kararın yorumuna göre de döviz alış-verişi serbest olmasına rağmen, yurt içine nakit döviz getirilmesi veya yurt dışına nakit döviz çıkarılmasına ilişkin izin yükümlülüğü öngörülmüştür. Dolayısıyla idarenin almış olduğu kararların keyfi ve öngörülemez olduğu söylenemez. Böylece gereklilik bakımından da müdahalenin gerekli olmadığı söylenemeyecektir.

Esas sorun ise müdahalenin ölçülü olup olmadığıdır. Anayasa Mahkemesi, uluslararası sözleşmelerin bir gereği olarak suçla mücadele bakımından, bildirimsiz ve

³⁷ Kanun Numarası: 5326, Kabul Tarihi: 30.3.2005, RG 31.3.2005 -25772 (Mükerrer)

³⁸ Anayasa Mahkemesi Mohamed Kashet ve Diğerleri kararını verirken daha önce konuya ilişkin ilkelerin ortaya konulduğu Orhan Gürel başvurusundan (Anayasa Mahkemesi, 2015/15358, 24.5.2018) yola çıkmış ancak aynı ilkelerin uygulanması farklı sonuçlar doğurmuştur.

izinsiz nakit akışının kontrolünün ayrı bir önem taşıdığını ve devletin idari para cezalarının düzenlenmesi ve uygulanması alanında geniş bir takdir yetkisinin olduğunu kabul etmektedir. Ancak bu takdir yetkisinin kullanımının, mülkiyet hakkının korunmasının gerekliliklerine uyulması gibi bir sınırı da bulunmaktadır. Buna göre müdahalenin yukarıda da değinildiği üzere mülk sahiplerine şahsi olarak aşırı bir külfete de yol açmaması gerekmektedir. Somut olayda ise aynı olaydan ve fiilden kaynaklandığı hâlde kabahatin işlenişine birden fazla kişinin iştirak ettiği gerekçesiyle, başvuruolarının her biri hakkında ayrı ayrı olmak üzere idari para cezaları uygulanarak, ele geçirilen paranın yaklaşık üç buçuk katı oranında bir para cezasının uygulandığı görülmektedir.

Netice itibarıyla, Anayasa Mahkemesi, bildirim ve izinsiz yurda sokulmaya teşebbüs edilen para miktarının çok üzerinde olması sebebiyle başvuruolar hakkında öngörülen idari para cezasını ölçsüz bir yaptırım olarak oyçokluğuyla kabul etmiştir. Nitekim amaç, bildirim ve izin yükümlülüğüne uyulmasını sağlamaktan ibaret olduğuna göre, koruduğu hukuki ve maddi menfaat karşısında, verilen idari para cezası yaptırımının başvuruolar bakımından şahsi olarak aşırı bir külfete yol açtığı söylenebilir.

Başvuruolar, ihlallerin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve ayrı ayrı yirmi bin TL maddi tazminata karar verilmesini talep etmiştir. Anayasa Mahkemesi üyeleri, somut olayda, hem mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği hususunda hem de ihlalin kaynağı ve giderimine yönelik görüşlerinde fikir ayrılığına düşmüştür. Neticede ise oyçokluğuyla başvuruolara uygulanan idari para cezasının, mülkiyet hakkını ihlal ettiğine ve bu ihlalin ortadan kaldırılmasına yönelik yeniden yargılama yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesine hükmedilmekle birlikte başvuruoların tazminat talepleri reddedilmiştir.

Mahkeme verilen idari para cezası yaptırımının miktarının, mülkiyet hakkını ihlal ettiği hususunda bir oy hariç hem fikirdir. Mülkiyet hakkının ihlal edilmediği sonucuna varan oyun gerekçesi ise şu şekildedir:

“Mevzuatta yer alan birçok düzenleme ile idari para cezalarının saptanmasında farklı usul ve yöntem öngörüldüğü, bu meyanda hafif kabul edilebilecek kimi fiiller yönünden yüksek sayılabilecek idari para cezalarının bulunduğu, bunda ihlâl edilen kamu düzeninin vahameti ölçütünün etken olduğu ve bu hususun esasen yasa koyucunun takdir hakkı içerisinde bulunduğu açıktır. Başvurunun somutuna esas teşkil eden idari

para cezasının yer aldığı yasal düzenleme de, Türk parasının kıymetini koruma gibi kamu yararı amacıyla yapılmış olup, ölçülü bir yaptırım öngörmektedir. Dolayısıyla, sadece ele geçirilen dövizin miktarına ve verilen para cezasına bakılarak bir değerlendirme yapılması doğru olmadığı gibi, buna benzer birçok düzenlemenin mevzuatta yer aldığı (belirtilen saat dışında tekel ürünlerinin satılması³⁹, akaryakıt istasyonlarında mevzuata aykırı fiiller⁴⁰ vb.) gözetildiğinde, ortada başvurucular aleyhine bozulan bir dengeğin varlığından da söz edilemez. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların mülkiyet hakkının ihlâl edilmediği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yönündeki kararına katılmıyorum” şeklindedir.

Öte yandan ihlalin giderilmesi, sonuçlarının ortadan kaldırılması ve maddi tazminat talebi hakkında da mahkeme üyelerinin farklı fikirlerde olduğu görülmektedir. Bu ayrılık özellikle ihlalin kaynağı ve giderimi konusunda karşımıza çıkmaktadır. Üyelerden bir kısmı, ki bunlar çoğunluğu oluşturduğu için karar da bu görüş yönünde verilmiştir, ihlalin ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması ve ilk derece mahkemesince öncelikle ihlale yol açan kararın ortadan kaldırılıp, ardından yeni bir karar verilmesi gerektiği görüşünde olmakla beraber, ihlalin kaynağının TPKKHK ile Kabahatler Kanununun ilgili hükümlerinin birlikte ölçüsüz yorumundan kaynaklandığını savunmaktadır. Bu görüşteki üyeler, başvuruculara sadece kendi kabahatlerine konu döviz tutarları üzerinden para cezası verilmesi gibi farklı bir yorum tarzıyla ihlalin ortadan kaldıracağını savunmaktadırlar. İhlalin kaynağını mevzuatın yanlış yorumlanmasında bulan bu görüşün karşısında, ihlalin kaynağının bizzat mevzuatın kendisi olduğunu kabul eden görüş yer almaktadır. Dolayısıyla üyelerden bir kısmı, mevzuattaki açık hükümler karşısında yorum yapılamayacağından bahisle, yeniden yargılama yapılmasının yeterli olmayacağını, aynı zamanda ilgili mevzuat değişikliğinin de yapılması gerektiğini ve bu nedenle benzer ihlallerin önüne geçmek için kararın bir

³⁹ Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, RG 07.01.2011 -27808, “8/1-d) Alkollü içkiler, 22:00 ila 06:00 saatleri arasında perakende olarak satılamaz.”

⁴⁰ 5015 Sayılı Petrol Piyasası Kanunu, RG 20.12.2003-25322: “19/1-a...iki milyon Türk Lirasından az olmamak ve on milyon Türk Lirasını geçmemek üzere fiilin işlendiği tarihten bir önceki yılda ilgili lisansa konu petrol piyasası faaliyetinden elde edilen net satış hasılatının binde on dördü oranında idari para cezası uygulanır.”

örneğin de yasama organına gönderilmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Aynı üyeler ayrıca somut olayda, Kanun hükmünün değiştirilmesinin, başvurucuların mağduriyetlerinin giderilmesine tam olarak sağlamayacağı düşüncesi ile tazminat da ödenmesine karar verilmesi gerektiği görüşündedir.

B. ANWAR MOHAMMED TAREEF ZAİD KARARI

Yurt dışına döviz çıkarmaya teşebbüs kabahatinden ötürü verilen idari para cezasının iptaline rağmen peşin olarak ödenene tutarın faizinin ve kur kaybının ödenmesi talebinin reddedilmesiyle nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru konusu olan karara konu olay özetle şu şekildedir:

Bingazi şehrinde ikamet eden Libya vatandaşı Anwar Mohammed Tareef Zaid isimli başvurucu 31/3/2012 tarihinde Bingazi'den İstanbul aktarmalı olarak Ürdün'ün Amman şehrine gitmek üzere yola çıkmış ancak uçağın İstanbul'a gecikmeli olarak gelmesi üzerine Amman'a gidecek uçağa yetişemeyince 1/4/2012 tarihli uçağa bilet almıştır.

Havaalanı kontrol noktasında yapılan arama neticesinde başvurucunun çantasında 2.549.500 Amerikan Doları nakit para bulunmuş ve bu paraya kolluk görevlilerince el konulmuştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucuya yurt dışına bildirimsiz döviz çıkarmaya teşebbüs kabahatinden dolayı 2.270.074 TL tutarında idari para cezası verilmesine karar vermiştir. Kararda, idari para cezasının kanun yoluna başvurulmadan on beş gün içinde ödenmesi hâlinde 1.702.556 TL olarak ödenebileceği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakırköy Mal Müdürlüğü veznesine 1.702.556 TL tutarında ödeme yapmış ancak daha sonra idari para cezasına itiraz etmiştir. İtiraz, Bakırköy 8. Sulh Ceza Mahkemesince kabul edilmiştir.

Mahkeme başvurucunun İstanbul aktarmalı olarak Amman'a gitmek üzere seyahate çıktığına vurgu yaparak, başvurucunun Libya'dan yanında getirdiği döviz cinsi parayı ülkeye sokma amacı bulunmadığı gibi paranın ülkeden yurt dışına çıkarılmasının da söz konusu olmadığını belirterek, bu sebeplerle, isnat edilen kabahatin Kanunda öngörülen unsurlarının oluşmadığı sonucuna varmıştır. Ancak Başsavcılığın itirazı üzerine Bakırköy

16. Asliye Ceza Mahkemesi itiraza konu kararı kaldırmıştır. Kararın gerekçesinde, hangi sebeple olursa olsun Türkiye'ye giriş yaptığı sırada başvurusunun çantasında bulunan parayı yetkili makamlara bildirmemesinin, yurt dışına bildirimsiz döviz çıkarmaya teşebbüs kabahatini oluşturduğu belirtilmiştir.

Başvurucu kanun yararına bozma talebinde bulunmuş, Yargıtay 7. Ceza Dairesi Asliye Ceza Mahkemesinin kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, kabahatlinin Libya'dan getirdiği döviz cinsi parayı ülkeye sokmak amacıyla hareket etmediği gibi yurt içindeki dövizin ülke dışına çıkarılmasının da amaçlanmadığı vurgulanmıştır. Buna göre itirazın reddi yerine kabulüne karar verilmesinde isabet görülmediği açıklanmıştır. Bozma kararına uyan Asliye Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının reddi ile itiraza konu idari yaptırımın kaldırılmasına karar vermiştir. Kararın bu şekilde kesinleşmesi üzerine başvurusunun ödediği para kendisine iade edilmiştir.

Başvurucu, idari para cezasının iadesi ile birlikte bu paranın kanuni faizi ve dövizin uğradığı değer kaybının da kendisine ödenmesi talebiyle Maliye Bakanlığına başvurmuştur. Maliye Bakanlığı, talebinin uygun görülmediğini başvurucuya bildirmiştir. Başvurucu Ankara 12. İdare Mahkemesinde, Maliye Bakanlığı aleyhine iptal davası açmıştır.

Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, kanunda idari para cezalarının kesinleşmeden icra yoluyla tahsil edileceğine ilişkin veya peşin ödeme indiriminden yararlanılarak ödenen idari para cezasının iadesi hâlinde, kanuni faizin ve kur farkının ödeneceğine ilişkin bir düzenlemenin yer almadığına vurgu yapılmıştır. Mahkeme idari para cezasının ancak kesinleşmesi hâlinde tahsil edilebilir duruma geleceğine dikkati çekmiş ve ayrıca başvurusunun cebri icra tehdidi altında olmaksızın peşin ödeme indiriminden yararlanmak amacıyla ve rızaen kanun yoluna başvurmadan önce idari para cezası tutarının dörtte üçüne tekabül eden miktarı ödediğini belirtmiştir. Mahkemeye göre konuyla ilgili olarak davalı idareye yüklenebilecek bir hizmet kusuru bulunmadığından, tazminat isteminin reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Başvurusunun istinaf talebinde bulunması üzerine, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi, ilk derece mahkemesinin hükmünü onamıştır.

Kararın gerekçesinde, başvurucunun talebine konu ödemenin, bir yargılama sürecine bağlı olarak gerçekleştiği belirtilerek bu kaybı karşılama yükümlülüğünün davalı idareye ait olduğu sonucuna varılmasının hukuken mümkün olmadığı açıklanmıştır.

Bunun üzerine başvurucu, haksız yere ödemek zorunda kaldığı paranın, sonradan geri almış olsa da, değer kaybına uğradığı ancak kendisine kanuni faiz veya döviz kaybı değerinin ödenmediği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi söz konusu olayda, başvurucunun iddialarını mülkiyet hakkı kapsamında incelemeyi uygun görmüştür.

Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda⁴¹, kamu makamlarının para borçlarını makul olmayan bir gecikme ile ödedikleri durumlarda, para alacağına meydana gelen değer aşımalarının, başvurucular üzerinde şahsi olarak aşırı yük oluşturması halinde müdahaleyi ölçülü bulmayarak mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir. Anwar Mohammed Tareef Zaid başvurusunda da başvurucuya verilen idari para cezasının tahsili ile bu para cezasının hukuka aykırı olduğunun tespit edilip iadesine kadar geçen süre 1 yıl 9 aydır. Dolayısıyla mahkemece bu süre için faiz ödenmemesinin, mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen alacağı değer kaybına uğrattığına ve başvurucu yönünden şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğine karar verilmiştir.

C. ORHAN GÜREL BAŞVURUSU

Orhan Gürel başvurusuna konu olayda, başvurucu, inşaat işleri yanında tıbbi ve ortopedik ürünlerin perakende ticareti ile iştigal etmektedir. Yoğun olarak Türkmenistan'da faaliyet gösteren şirketin ortağı ve Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Gürel, büyük bir miktar parayla yurt dışına çıkış yapmak üzereyken, yapılan ihbar üzerine İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün Atatürk Havalimanı Şube Müdürlüğü görevlileri tarafından durdurulmuş ve yanında taşıdığı valizde 245 bin Amerikan Doları bulunduğu

⁴¹ Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013; Ali Şimşek ve diğerleri, B. No: 2014/2073, 6/7/2017; bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019.

tespit edilmiştir. Hakkında TPKKHK'da yazılı kıymetleri izinsiz olarak yurt dışına çıkardığı gerekçesiyle işlem yapılarak 277.123 TL idari para cezası kesilmiştir. Başvurucu idari para cezasını ödedikten sonra idare mahkemesine itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesine bir de yeminli mali müşavir tarafından düzenlenen özel amaçlı değerlendirme raporu eklemiştir. Bu rapora göre Şirket, Türkmenistan'da inşaat işleri ile uğraşmakta ve Türkmenistan'a medikal ürünlerin ihracı işlemlerini gerçekleştirmektedir. Bu ticarete ve düzenlenen hak edişlere istinaden Türkmenistan resmi makamları tarafından, şirketin Türkiye'deki banka hesaplarına para transferi yapılmaktadır. Görünmeyen İşlemlere İlişkin Genelge⁴² hükümlerine göre taahhüt işlemleri, görünmeyen işlemler⁴³ kapsamındadır. Şirket, Türkmenistan resmi makamları tarafından banka hesabına aktarılan dövizlerden 245 bin ABD dolarını görünmeyen işlemler kapsamında yurt dışına çıkarmak istemiştir.

Başvurucu, itiraz dilekçesi ekinde bir bilimsel mütalaa da ibraz etmiştir. Mütalaa özetle şu hususlara yer verilmiştir: *“Olayda kabahatin maddi unsuru, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmiş olan miktardaki dövizin yolcu üzerinde yurt dışına çıkarılmasıdır. 32 sayılı Karara göre Türkiye’de yerleşik kişiler, görünmeyen işlemler çerçevesinde bankalardan satın aldıklarını tevsik etmek kaydıyla 5.000 ABD doları veya eşitini aşan miktardaki döviz beraberlerinde yurt dışına çıkarabilirler. Başvurucu, Türkmenistan devletinin büyük inşaat projelerini yürütmektedir. Şirketin oradaki işçilerine ödenmek üzere yurt dışına götürülmek istenen dövizin, Türkmenistan Hükümetince gönderildiği de belgelenmiştir. Eylemin işlenmesi sırasında kabahat tanımındaki maddi unsuru bilmeyen kişi kasten hareket etmiş sayılmaz. Olayda başvuru, yanındaki dövizin görünmeyen işlemler kapsamında serbestçe yurt dışına çıkarılabileceği ve sadece gideceği ülkede*

⁴² Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasına göre dış ticarete görünmeyen işlemlerin listesi için bkz. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/G%C3%B6r%C3%BCnmeyen-%C4%B0%C5%9Flemlere-%C4%B0li%C5%9Fkin-Genelge.pdf> (erişim tarihi: 26.10.2019).

⁴³ 32 sayılı Kararın 10. maddesine göre: “Uluslararası nakliyat, bankacılık, sigortacılık, dışarıya yaptırılan hizmetler ve diğer görünmeyen işlemlerle ilgili olarak yurt dışına Türk parası transferleri ile döviz tahsis ve transferleri ve efektif satışları Merkez Bankası'nca belirlenecek usul, esas ve limitler çerçevesinde bankalarca yapılır.” Merkez Bankasının 3.7.1991 tarihli ve 20918 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının I-M Sayılı Genelgesinin Uygulanmasına Dair Genelgede ise ithalat, ihracat gibi mal hareketini doğuran işlemler ile sermaye akımları dışında kalan, ancak bu konulara dolaylı olarak bağlı bulunan sosyal, ekonomik ve kişisel ilişkilerin değişik aşamasını içine alan işlemleri ve ödemeleri “görünmeyen işlemler” olarak ifade edilmektedir.

yapacağı bildirim yeterli olduğu düşüncesiyle hareket etmiştir. Buna göre yasak hatasına düşen başvuru yanındaki paranın meşru kaynağı ve sevk sebebi dolayısıyla eyleminin kabahat oluşturduğunun bilincinde değildir.”

Başvurucunun iddiaları karşısında Hâkimlik tarafından konu hakkında gümrük alanında uzman bir bilirkişiden rapor alınmıştır. Bilirkişi raporuna göre, “*kabahatin oluşması için öncelikle yurt dışına çıkarılması izne bağlı dövizin izin alınmaksızın ihraç edilmesi veya buna teşebbüs edilmesi gerekli ve yeterlidir. Başvurucu tarafından sonradan sunulan belgeler, izin alınması sırasında gösterilmesi ve izin verilmesi için gerekli belgeler niteliğindedir. Bu belgelerin kabahat fiili oluştuktan sonra ibraz edilmesi, izin alınmadan yurt dışına döviz çıkarmaya teşebbüs fiilini kanuna uygun hale getirmez. Kanun gereği yabancı para ihracında özel izin belgesi arandığından olayda kabahat fiilinin unsurları gerçekleşmiştir. Bir nevi tazminat niteliği taşıyan söz konusu idari yaptırımın amacı Hazinesinin uğrayacağı zararları ödemek ve devletin ekonomik çıkarlarını korumaktır. Sonuç olarak başvuru yanındaki paranın yurt dışına çıkarmak üzere yakalanan dövizin rayiç bedelinin yarısı oranında idari para cezası ile cezalandırılması hukuka uygundur.”*

Bahsi geçen olayda Sulh Ceza Hâkimliği, Orhan Gürel’in işlemi hakkında, görünmeyen işlemler çerçevesinde dahi olsa bildirim yapılması gerektiği ancak yapılmadığı gerekçesiyle, bir de Türkmenistan sınırları içinde Türkmenistan Devletine ait ihale yoluyla yapılan inşaat işlemlerinden kaynaklanan işçi ücretleri alacağının Türkiye’ye banka yoluyla havale edildikten sonra izin almaksızın ve işçi ücretlerini ödemek amacıyla yeniden Türkmenistan’a götürülmesine anlam vermeyerek, itirazı reddetmiştir. Bunun üzerine başvuru Anayasa Mahkemesine mülkiyet hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi daha önce incelenen Mohammed Kashet ve Diğerleri başvurusunda, Orhan Gürel başvurusuna sık sık atıf yapmış hatta her iki kararda da olayı aynı ilkelere binaen incelemiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, her iki olayı da ölçülülük ilkesinin kapsamında elverişlilik, gereklilik ve orantılılık bakımından incelemiş olmasına rağmen farklı sonuçlara varmıştır. Mahkeme, Mohammed Kashet ve Diğerleri başvurusunda mülkiyetin ihlal edildiğine, Orhan Gürel başvurusunda ise herhangi bir ihlal olmadığına karar vermiştir.

SONUÇ

Ülkeler arası insan hareketliliklerinin ülkelerin gelişimine katkısı yadsınamaz. Ancak bu hareketlerin gelişime katkılarının yanı sıra bir takım sakıncaları da bulunmaktadır. Sakıncalı durumların önüne geçmek içinse devlet müdahalesinin gerekliliği muhakkaktır. Nakit dövizin yurt içine girmesi veya yurt dışına çıkarılması bahsi geçen avantajlı ve dezavantajlı durumları birlikte bünyesinde bulundurmaktadır.

Türk vatandaşı ve yabancılar, ülkeye giriş esnasında veya ülkeden çıkış sırasında yanında nakit para bulundurmanın, gümrük kontrollerinde ne tür bir uygulama ile karşılaşacağını bilmelidir. Yürütmenin çeşitli kaynaklarında düzenlenen konu hakkında mevzuattaki hükümleri derleyerek ve konuya ilişkin mahkeme kararlarını inceleyerek tespit ettiğimiz önemli hususları şöyle sıralayabiliriz:

Yolcu beraberinde yurt içine nakit girişi ve yurt dışına nakit çıkışına ilişkin kurallar, mevzuatta dağınık bir şekilde bulunduğu için ve aynı zamanda mevzuat birçok kere değişikliğe uğradığı için konu karmaşık bir hal almıştır. Dağınıklık ve değişiklikler bazı hususların aydınlatılmaya muhtaç kalmasına neden olmuştur.

Güncel düzenlemeler ile bankacılık sistemi dışında gerçekleşen ve yolcu beraberinde ülkeden çıkarılan Türk Parası veya yabancı paraların, ülkeden çıkışına ilişkin düzenleme netlik kazanmış olmasına rağmen, bu paraların ülkeye girişine ilişkin düzenlemeler çok net değildir. Örneğin ilgili mevzuatlarda bildirim yapmaksızın ve izin almaksızın yurt dışına çıkarılacak döviz miktarı 10 bin Avro ile sınırlandırılmışken, yurt içine getirilecek döviz miktarı için herhangi bir sınırlandırmaya rastlanmamıştır. Buna rağmen konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararlarında, sanki yurt dışına çıkarılacak para miktarı için öngörülen sınırın, yurt içine getirilebilecek para miktarı için de aynı kabul edildiği sonucuna ulaşıldığı görülmektedir⁴⁴.

⁴⁴ Anayasa Mahkemesi Orhan Gürel Başvurusuna ilişkin kararda devletin müdahalesinin meşru amacını temellendirirken “Somut olayda olduğu gibi kişilere gümrük makamlarına bildirim ve izin yükümlülüğünün getirilmesi yurt dışına çıkarılacak veya yurt dışından getirilecek belirli bir miktarı aşan dövizin bilinebilmesini ve tespit edilebilmesini sağlamaktadır.” der. Yurt içine getirilecek belirli bir miktarın ne kadar olduğu ise mevzuatımız bakımından belirli değildir.

Düzenlemenin yurt içine döviz sokulması ile yurt dışına döviz çıkarmaya ilişkin bilinçli bir tercihle mi farklılık yarattığı bilinmemekle birlikte Avrupa Birliği üyesi ülkelerde, paranın hem ülkeye girişi hem de ülkeden çıkışı bakımından 10 Bin Avro sınırının konulduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla düzenleme bu haliyle Avrupa Birliği genelgesine de tezat teşkil etmektedir. Diğer taraftan bakanlıklara bağlı resmi internet sayfalarında yolcuların sınırsız miktarda Türk parası veya dövizini Türkiye'ye getirebilecekleri belirtilmektedir. O halde Mohammed Kashet ve Diğerleri kararına konu olayda kişilerin, Türkiye'ye girerken yanlarında bulunan para neden idari yaptırımla karşılaşmıştır bunun belirlenmesi gerekir. Dolayısıyla hem mevzuattan hem de resmi açıklamalardan yurt içine nakit girişinin serbest olduğu ve herhangi bir nakit sınırlaması olmadığı sonucu çıkarılabilir. Ancak anlaşıldığı kadarıyla yurt içine getirilebilecek nakit bakımından herhangi bir sınırlamanın olmaması, yurt içine girişte bildirim ve izin zorunluluğu olmadığı anlamına gelmemektedir. Zira kambiyo, para, hisse veya tahvil alım ve satımının ve bunlar ile kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan üretilen ya da bunları içeren her türlü eşya ve kıymetlerin ve ticari senetlerle ödemeyi temine yarayan her türlü araç ve belgenin ülkeden izinsiz olarak çıkarılması veya ülkeye izinsiz olarak sokulması idari para cezasını gerektirmektedir. Bakanlar Kurulu'nun Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 32 Sayılı Kararına göre ise kişisel sermaye hareketleri veya yurt dışından kredi temini amacıyla yapılan transferler, bankalar aracılığıyla yapılmak koşuluyla serbesttir. Bunun dışında kişilerin kişisel sermaye niteliğindeki nakdi veya temin ettikleri krediyi yanlarında getirerek ve beyan ederek Türkiye'ye sokmak gibi bir durumları söz konusu olamaz. Zira kaynağı itibarıyla getirilmesi serbest olmayan nakdin beyanı da mümkün değildir.

Diğer taraftan yurt dışından temin edilen krediler ve kişisel sermaye niteliğindeki kıymetler hariç olmak üzere, mal ve hizmet ihracat bedeli, transit ticarete ilişkin kazançlar, yabancı sermaye bedeli veya diğer kaynaklardan temin edilen nakdin gümrük giriş noktalarından yurda getirilmesi serbesttir. Bu nakdin beyan edilmesi ise zorunlu değildir ve yolcular beyana zorlanamaz. Talep etmeleri halinde, yolcuların getirdikleri bu nakdi Nakit Beyan Formu ile gümrük idaresine beyan etmeleri mümkündür. Yolcu tarafından yapılan beyanın doğru olup olmadığı gümrük idaresince gerçekleştirilecek

kontrol suretiyle tespit edilmektedir. Açıklamanın doğru yapılmadığının tespiti halinde, tutanak en az iki memur tarafından imzalanarak MASAK'a bildirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin örnek verilen kararlarında yurt içine nakit girişi ile yurt dışına nakit çıkışının usulüne uygun yapılmaması durumunda verilecek idari para cezası ve mülkiyet hakkının bağlantılı olduğu tespitinden yola çıkılarak birtakım değerlendirmeler yapmamız gerekmektedir. Öncelikle, Devletin gümrüklerde yaptığı kontrollerin meşru bir amaç taşıdığı yadsınamaz. Kamu yararı bakımından korunan hukuki menfaat ise gümrük makamlarına bildirim yükümlülüğüne uyulmasını sağlamaktır. Bu nedenle belirli bir miktar parayı yanında taşıyıp da gümrük makamlarına bildirmeyen kişilerin, bu parayı bir suçtan elde etmediklerini ispat etmeleri ya da diğer bir deyişle meşru yollardan kazandıklarını ispat etmeleri koşuluyla, kamuya verdikleri zararın çok olmadığı kabul edilebilir. Ancak idari para cezasının amacı yalnızca kamu yararını sağlamak değil, ayrıca caydırma ve cezalandırma işlevini de yerine getirmektir. Dolayısıyla kamu yararını gerçekleştirmek üzere, caydırıcı ve cezalandırıcı bir yaptırım olarak verilen idari para cezasının ölçülü olması, şahıslara aşırı ve olağan bir külfet yüklememesi gerekir.

KAYNAKÇA

ALTUĞ, Yılmaz, **Yabancıların Hukuki Durumu**, İÜ Yayınları, İstanbul 1971.

ASAR, Aydoğan, **Yabancılar Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

Avrupa Birliği Dış Sınır Kontrolleri El Kitabı, Sınır Polisi İçin Eğitim Sistemini Geliştirme Projesi İçişleri Bakanlığı Entegre Sınır Yönetimi Proje Uygulama Müdürlüğü Yayını, Ankara 2007.

ÇELİKEL, Aysel/GELGEL (ÖZTEKİN) Günseli, **Yabancılar Hukuku**, 24. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul 2018.

ÇİÇEKLİ, Bülent, **Yabancılar ve Mülteci Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.

DOĞAN, Vahit, **Türk Yabancılar Hukuku**, 4. Baskı, Ankara 2019.

HACKWORTH, Green Haywood, **Digest Of International Law**, v. III, 1942.

Anayasa Mahkemesi, 2015/17659, 20.6.2019. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>. (erişim tarihi: 28.10.2020).

Anayasa Mahkemesi, 2016/78974, 3.7.2019. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>. (erişim tarihi: 28.10.2020).

Anayasa Mahkemesi, 2015/15358, 24/5/2018. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>. (erişim tarihi: 28.10.2020).

http://www.tuik.gov.tr/pretablo.do?alt_id=1072 (erişim tarihi: 21.12.2020).

<https://www.egm.gov.tr/hudutkapilari/hava-hudut-kapilari> (erişim tarihi: 21.12.2019).

[http://ggm.gtb.gov.tr/data/51e93abf487c8e3dc0903f51/YOLCU%20REHBER%C4%B0%20\(RES%20ML%C4%B0\).pdf](http://ggm.gtb.gov.tr/data/51e93abf487c8e3dc0903f51/YOLCU%20REHBER%C4%B0%20(RES%20ML%C4%B0).pdf) (erişim tarihi: 26.10.2019).

<https://tanitma.ktb.gov.tr/TR-22885/yolcular-beraberinde-ne-kadar-turk-lirasi-doviz-yurda-g.html> (erişim tarihi: 28.10.2019).

http://www.mfa.gov.tr/turkiye_je-ait-gumruk-bilgileri.tr.mfa (erişim tarihi: 27.10.2019).

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/docs/body/tr_declaration_form.pdf (erişim tarihi: 28.10.2019).

<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/G%C3%B6r%C3%BCnmeyen%C4%B0%C5%9Flemler-e-%C4%B0li%C5%9Fkin-Genelge.pdf>. (erişim tarihi: 26.10.2019).

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr> (erişim tarihi: 27.10.2019).